

TRANSPARENS

AF LARS QVORTRUP

* Da Hans Egede i 1721 kom til Grønland, var han ifølge samtidige portrætmalerier både iført præstekjole, pibekrave og paryk. Og hvad der gemte sig bag parykken – var han skaldet eller rødhåret, så han gammel og grånende eller tværtimod ung og umoden ud – ved vi ikke. For Hans Egede deltog i et socialt komediespil, der "varede ved, indtil den franske revolution fejede den gamle verden med al dens "hykleri" til side." Sådan skriver Kathrine Kjærgaard i en artikel om Hans Egede i festskriftet fra 2006 til Steffen Kjeldgaard-Pedersen, "Reformationer: Universitet – Kirkehistorie – Luther."

Hans Egede deltog i et socialt komediespil, selv da han ankom til det absolut fremmede og uvejsomme Grønland i 1721 – til mennesker, der helt afgjort ikke har forstået at værdsætte hverken pibekrave eller kunsthår.

Hvorfor? Fordi der var social prestige i at skjule sandheden. Gennemskuelig var primitiv. Den fornemme maskerede sig, for gennem flere hundrede år havde idealet været høflighed: Ikke at æde med fingrene, men spise med kniv og gaffel. Ikke at gøre, hvad der faldt en ind, men at følge socialt fastlagte regler. "Forstil dig" var idealet.

Men med den franske revolution skulle det være anderledes. Det moderne samfund skulle hylde transparensen. Alle sandheder skulle afdækkes, ærlighed skulle være en dyd. Smid parykken, pibekraven, korsettet og koketteriet. Sig hvad du vil, kom til sagen uden svinkeærinder.

Overalt trænger idealet om transparens frem. Journalistikken skal afsløre, hvad der gemmer sig bag facaden, og hvis aviser og tv-nyheder blot to dage i træk fortaber sig i Paris Hiltons selvscenearrangement, anklages den for det værste, vi kender: Overfladiskhed. Og skandalen er så meget desto større, hvis nogen kan afsløre, at der bag facaden intet andet er end nye facader. Psykoanalysens ideal er at trænge ned i sindets dybder, folket skal oplyses, hverdagen skal afritualiseres, kirkens salmer og sprog skal være forståeligt, og både ledelse, pædagogik og forførelse skal efterleve idealet om gennemskuelig.

Med mobiltelefonerne er vi altid alle sammen tilgængelige for verden, og hvem vil leve i det skjulte? Hvis vi hele tiden under os over, hvad der ligger bag rutinerne, generer vi arbejdsglæden. Fremmedgørelse skal bekæmpes til fordel for idealet om transparens. For modernitet er transparens.

Men opretholder vi ikke netop det sociale liv i kraft af fremmedgørelse? Tænk hvis vi aldrig måtte gemme os bag en facade, tænk hvis vi aldrig måtte søge ro i en rutine, tænk hvis vi aldrig måtte begrunde vores adfærd med, at "sådan plejer vi!" Jo, intransparens har den store fordel, at den er kompleksitetsre-

MEN OPRETHOLDER VI IKKE NETOP DET SOCIALE LIV I KRAFT AF FREMMEDGØRELSE? TÆNK HVIS VI ALDRIG MÅTTE GEMME OS BAG EN FACADE, TÆNK HVIS VI ALDRIG MÅTTE SØGE RO I EN RUTINE, TÆNK HVIS VI ALDRIG MÅTTE BEGRUNDE VORES ADFÆRD MED, AT "SÅDAN PLEJER VI!"

ducerende. Og hertil kommer, at det ikke altid er muligt at sige alting. Ledelse og forførelse er spil, og den, der gør transparens til et ultimativt princip, kan derfor være mindre ærlig end den, der står ved spillet og forførelsen. For ærligheden består i, at begge parter spiller med: Forfører og lader sig forføre i et gensidigt spil til ære for hinanden.

Men er intransparens da idealet? Nej, personligt er jeg overbevist om, at den leder er bedst, der hylder idealet om organisationen som den oplyste republik. Ikke fordi transparens moralsk er at foretrække, men fordi moderne, vidensbaserede organisationer fungerer bedst, hvis kollegerne ved, hvad der sker, og hvorfor det sker – samtidig med at de naturligvis også er klare over, at vi ikke alle sammen altid kan vide alting.

Hertil kommer, at vi har lært at leve med transparens og ærlighed. Rygerne ryger, selv om cigaretpakkerne med påtvunget ærlighed belærer om død og livslange lidelser. Computerspillene bliver spillet til trods for – ja måske til og med på grund af – de store advarselsmærkater. Paris Hilton dyrkes, fordi hun gør nar af transparensens ideal om, at der bag facaden skjuler sig et sandt og ædelt indre. Og for dem, der følger modens ideal om kropsnært tøj og "natural look", er der ikke tvivl om, at også transparens kan være en iscenesættelse. ■